

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І.Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)

30 жовтня 2017 року

М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування
за денною формою навчання

м. Хмельницький
2017

ЗМІСТ

			Стор.	
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	2
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	2
	1.2.	Лекції		3
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	–	4
	1.4.	Самостійна робота студентів	–	33
	1.5.	Індивідуальні завдання	–	44
	1.6.	Підсумковий контроль	–	45
2.	Схема нарахування балів		–	47
3.	Рекомендовані джерела		–	49
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	51

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Зміст, предмет і завдання економічного аналізу	6	1	-			5	-	-	-	-	-	-
2.	Класифікація методів та прийомів економічного аналізу	9	1	2			6	-	-	-	-	-	-
3.	Економіко-логічні (традиційні) методи та прийоми економічного аналізу	8	1	2			5	-	-	-	-	-	-
4.	Економіко-математичні методи та моделі в економічному аналізі	10	1	4			5	-	-	-	-	-	-
5.	Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності	8	2	2			4	-	-	-	-	-	-
6.	Види економічного аналізу	10	2	2			6	-	-	-	-	-	-
7.	Система комплексного економічного аналізу і пошук резервів підвищення інтенсифікації та ефективності виробництва	13	2	4			7	-	-	-	-	-	-
8.	Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт і послуг)	13	2	4			7	-	-	-	-	-	-
9.	Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів	15	2	6			7	-	-	-	-	-	-
10.	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	13	2	4			7	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	105	16	30	-	-	59	-	-	-	-	-	-

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Зміст, предмет і завдання економічного аналізу	1
1.1. 1.2. 1.3.	Поняття економічного аналізу і його роль за ринкових відносин. Економічний аналіз в системі управління підприємством. Основні принципи та категорії економічного аналізу	
2	Класифікація методів та прийомів економічного аналізу	1
2.1. 2.2. 2.3. 2.4. 2.5.	Сутність методу і методики в економічному аналізі Класифікація методів обробки економічної інформації Технічні прийоми економічного аналізу та їх класифікація Абстрактно-логічні прийоми економічного дослідження Евристичні прийоми дослідження	
3	Економіко-логічні (традиційні) методи та прийоми економічного аналізу	1
3.1. 3.2. 3.3. 3.4.	Порівняння, форми порівняння та їх використання в аналізі. Забезпечення порівнянності показників. Метод деталізації. Балансові методи економічного аналізу. Методи елімінування у дослідженнях детермінованих факторних систем.	
4	Економіко-математичні методи та моделі в економічному аналізі	1
4.1. 4.2. 4.3. 4.4.	Сутність моделювання господарських операцій, процесів та економічних явищ та характеристика економіко-математичних методів Основні прийоми моделювання: методи подовження, розширення, формального розкладання та скорочення факторних систем Методи порівняльної комплексної оцінки Застосування економіко-математичних методів при вирішенні конкретних аналітичних завдань	
5	Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності	2
5.1. 5.2. 5.3. 5.4.	Система економічної інформації як база даних для аналізу господарської діяльності підприємств Функції інформаційної діяльності та вимоги до інформаційного забезпечення економічного аналізу Класифікація та характеристика найважливіших видів економічної інформації Фінансова звітність як основна складова інформаційного забезпечення економічного аналізу	
6	Види економічного аналізу	2
6.1. 6.2.	Класифікація видів економічного аналізу. Взаємозв'язок управлінського та фінансового аналізу Особливості організації та методики окремих видів економічного аналізу	
7	Система комплексного економічного аналізу і пошук резервів підвищення інтенсифікації та ефективності виробництва	2
7.1. 7.2. 7.3.	Загальна схема змісту комплексного аналізу, взаємозв'язки основних груп економічних показників Узагальнення і систематизація результатів аналізу. Принципи пошуку резервів підвищення ефективності виробництва	

8	Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт і послуг)	2
8.1.	Завдання та інформаційна база аналізу виробництва та реалізації продукції	
8.2.	Методика аналізу динаміки та виконання виробничої програми.	
8.3.	Аналіз асортименту та структури продукції.	
8.4.	Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції.	
8.4.	Аналіз ритмічності виробництва	
9	Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів	2
9.1.	Методика аналізу забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання	
9.2.	Методика аналізу стану та ефективності використання основних засобів	
9.3.	Методика аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами та ефективності їх використання	
10	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	2
10.1.	Зміст, завдання і джерела інформації аналізу фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання	
10.2.	Аналіз фінансових результатів від основної діяльності підприємства	
10.3.	Аналіз рівня рентабельності підприємства	
10.4.	Аналіз фінансового стану підприємства	
	Усього	16

1.3. Семінарські заняття

Семінарські заняття 1-2

Тема. Класифікація методів та прийомів економічного аналізу.

Економіко-логічні (традиційні) методи та прийоми економічного аналізу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття методу економічного аналізу господарської діяльності та його характерні риси.
2. Класифікація методів та прийомів економічного аналізу.
3. Прийоми деталізації.
4. Балансові методи економічного аналізу.
5. Прийоми та види групувань, що використовуються для вирішення аналітичних завдань.
6. Графічний та табличний метод у дослідженні аналітичних показників.
7. Методи елімінування у дослідженнях детермінованих факторних систем.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання.

1. Наочно систематизовані дані, які дають можливість визначати структуру явища за певними ознаками, а також робити з їх аналізу відповідні висновки, називають:
 - а) графіком;
 - б) моделлю;
 - в) таблицею;
 - г) графічним образом.
2. Метод економічного аналізу, який використовується при мультиплікативній і адитивній формах зв'язку між результативним показником і факторами та дозволяє отримати ряд проміжних значень узагальненого показника шляхом послідовної заміни базисних значень фактору на фактичні, називається:
 - а) метод ланцюгових підстановок;
 - б) метод абсолютних різниць;
 - в) метод відносних різниць;

г) інтегральний метод.

3. Метод економічного аналізу, який базується на визначенні різниць між відповідними показниками у процентному співвідношенні фактичних значень показників до базових, називається:

- а) метод ланцюгових підстановок;
- б) метод абсолютних різниць;
- в) метод відносних різниць;
- г) інтегральний метод.

4. Метод економічного аналізу, що базується на відносних показниках, які виражають відношення рівнів даного явища на сучасному етапі та в минулому або до рівня аналогічного явища, що розглядається як базовий, називається:

- а) індексний метод;
- б) балансовий метод;
- в) метод групувань;
- г) метод елімінування.

5. При якому типі залежності між факторами у детермінованій моделі факторний аналіз можна провести за будь-яким способом елімінування:

- а) адитивна;
- б) змішана;
- в) кратна;
- г) мультиплікативна.

Завдання 2. Навести характеристику основних груп методів економічного аналізу за наступними ознаками (табл.1):

Таблиця 1

Характерні риси основних груп методів економічного аналізу

Ознака	Економіко-логічні методи дослідження	Економіко-математичні методи	Евристичні методи
1. Сфера використання			
2. Призначення			
3. Вирішувані задачі			
4. Точність (прогнозованість) результатів			
5. Інформаційна база			
6. Складність розрахунків			
7. ...			

Завдання 3. Перевірити обґрунтованість планових показників (табл. 2).

Визначити:

- 1) середньорічні, абсолютні (ланцюгові та базисні) прирости обсягу продукції;
- 2) середньорічні, базисні, ланцюгові темпи росту та прирости обсягу продукції.

Таблиця 2

Оцінка обґрунтованості планових показників обсягу продукції

Показник	Минулі роки				У середньому за 4 роки	План на майбутній рік
	1-й	2-й	3-й	4-й		
Обсяг продукції,	3830	3910	4030	4150	?	4000

тис.грн.						
----------	--	--	--	--	--	--

Завдання 4. Використовуючи балансовий метод, визначити нестачу прокату чорних металів на машинобудівному заводі (тис. т).(табл. 3).

Таблиця 3

Аналітичні дані для складання балансу прокату чорних металів на машинобудівному заводі (тис. т)

Показники	План	Факт
1. Залишки прокату на початок року (Зпр)	400	435
2. Надійшло прокату за рік (Нп):		
Від постачальників	4460	5354
Від інших організацій	-	43
Власне виробництво	640	760
Інші джерела	-	15
3. Витрати прокату за рік (Вп):		
на основне виробництво	4480	4320
будівництво та капітальний ремонт	170	297
інструментальне виробництво	400	360
інші потреби виробництва	-	12
відпуск на сторону	-	130
4. Залишки прокату на кінець року (Зкр)	450	470

Завдання 5. За допомогою способів елімінування визначити вплив факторів на зміну обсягу виробництва товарної продукції (табл. 4). Зробити висновки. Необхідні показники розрахувати самостійно.

Таблиця 4

Розрахунок впливу факторів на обсяг товарної продукції

№ п/п	Показники	Минулий рік	Поточний рік	Відхилення, (+, -)	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6
1	Обсяг товарної продукції, тис. грн.	7416,2	5668,7		
2	Середньоспискова чисельність робітників, осіб	185	180		
3	Загальна кількість відпрацьованих людино-днів	35000	38250		
4	Загальна кількість відпрацьованих людино-годин	273000	306000		
5	Тривалість робочого року, днів				
6	Тривалість робочого дня, годин				
7	Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.				

Завдання 6. Визначити вплив факторів на середньорічну заробітну плату одного робітника способом ланцюгових підстановок та абсолютних різниць. Зробити висновки (табл. 5).

Таблиця 5

Розрахунок впливу факторів на середньорічну заробітну плату одного робітника

Показник	План	Факт	Відхилення (+,-)
1. Середньорічна заробітна плата одного робітника, грн.	11847,8	12930	
2. Кількість днів, відпрацьованих одним робітником, днів	226	223	
3. Середня тривалість робочого дня, год.	7,8	7,6	
4. Середня годинна заробітна плата одного робітника, грн.	6,721	7,629	

Завдання 7. Побудувати факторну модель залежності між показниками (табл. 6). Використавши спосіб порівняння, проаналізувати динаміку показників. Способами елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних та відносних різниць) визначити вплив факторів на зміну результуючого показника. Зробити висновки.

Таблиця 6

Розрахунок впливу факторів на показник фондівдачі

Показники	2015 р.	2016 р.	Темп росту	Відхилення (+,-)
1. Фондовіддача, грн.	2,204	2,711		
2. Питома вага активної частини основних засобів, %	40,0	40,4		
3. Машиновіддача, грн.	5,51	6,71		

Завдання 8. Побудувати факторну модель залежності між показниками. Використавши спосіб порівняння, проаналізувати динаміку показників (табл. 7). Способами елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних та відносних різниць) визначити вплив факторів на зміну результуючого показника. Зробити висновки.

Таблиця 7

Розрахунок впливу факторів на показник продуктивності праці

Показники	План	Факт	Темп росту	Відхилення (+,-)
1. Середньорічна продуктивність праці одного працюючого, грн.	97900	98390		
2. Середньорічна продуктивність праці одного робітника, грн.	100880	102480		
3. Питома вага робітників в чисельності персоналу	0,9705	0,9601		

Методичні рекомендації до розв'язання завдань

Завдання 3. Методика розрахунку показників динаміки наведена в табл. 8:

Таблиця 8

Показник	Показники динаміки	
	Базисний розрахунок	Ланцюговий розрахунок
Абсолютний приріст	$\Delta_{\text{баз}} = y_i - y_0$	$\Delta_{\text{лан}} = y_i - y_{i-1}$
Темп росту (зростання)	$T_p = \frac{y_i}{y_0} \cdot 100\%$	$T_p = \frac{y_i}{y_{i-1}} \cdot 100\%$
Темп приросту	$T_{np} = T_p - 100$	$T_{np} = T_p - 100$

Система середніх показників динаміки включає:

- середній рівень ряду;
- середній абсолютний приріст;
- середній темп зростання;
- середній темп приросту.

Середній рівень ряду – це показник, що узагальнює підсумки розвитку явища за одиничний інтервал або момент часу. Для інтервальних рядів з рівними періодами часу середній рівень \bar{y} розраховується наступним чином:

$$\bar{y} = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n}$$

Середній абсолютний приріст розраховується за формулою:

$$\frac{\sum_{i=1}^{n-1} (y_{i+1} - y_i)}{n-1}$$

де n – число членів ряду.

Для характеристики темпів зростання та приростів за весь період, охоплений рядом динаміки, обчислюють середній темп зростання та темп приросту.

Середній темп зростання обчислюють за формулою:

$$\bar{T}_p = \sqrt[n]{\frac{y_n}{y_0}}, \text{ або } \bar{T}_p = n - \sqrt[n]{T_{p1} \cdot T_{p2} \cdot \dots \cdot T_{pn}},$$

де T_1, T_2, \dots, T_n – ланцюгові темпи росту,
 n – число членів ряду.

Середній темп приросту обчислюється за формулою:

$$\bar{T}_{np} = \bar{T}_p - 1 \text{ С.}$$

Завдання 4. Загальна формула балансової ув'язки має вигляд:

$$Зп + П = В + Зк,$$

Де $Зп$ – залишок на початок звітного періоду,

$П$ – поступлення за звітний період,

$В$ – вибуття за звітний період, $Зк$ – залишок на кінець звітного періоду.

Завдання 5-8. За даними, наведеними в табл.9, встановити узагальнюючий показник та фактори, що на нього впливають, визначити взаємозв'язок між ними. Використовуючи методи елімінування, обчислити вплив факторів на узагальнюючий показник, за результатами аналізу зробити висновки.

Таблиця 9

Розрахунок впливу факторів на обсяг товарної продукції

№ п/п	Показники	Минулий рік	Поточний рік	Відхилення, (+, -)	Ріст, %
1	2	3	4	5	6
	<i>Вихідні</i>				
1	Обсяг товарної продукції, тис. грн.	3450,0	3465,0	+15,0	100,43
2	Середньоспискова чисельність робітників, осіб	510,0	500,0	-10,0	98,04
3	Загальна кількість відпрацьованих людино-днів (тисяч)	142,8	137,5	-5,3	96,29
4	Загальна кількість відпрацьованих людино-годин(тисяч)	1142,4	990,0	-152,4	86,66
	Розрахункові				

5	Тривалість робочого року, днів (ряд 3:ряд2)	280,0	275,0	-5,0	98,21
6	Тривалість робочого дня, годин (ряд 4:ряд3)	8,0	7,2	-0,8	90,0
7	Середньогодинний виробіток одного робітника, грн. (р. 1 р. 4)	3,020	3,500	+0,48	115,89

Розв'язок

За умовою даної задачі узагальнюючий показник – обсяг товарної продукції (Q , тис. грн.), впливаючі фактори: чисельність робітників ($Ч$, осіб), тривалість робочого періоду ($Д$, дн.), тривалість робочого дня ($Т$, год.) та середньогодинний виробіток ($П$, грн.).

Факторна аналітична модель (взаємозв'язок показників):

$$Q = Ч \cdot Д \cdot Т \cdot П$$

Фактори розташовані в порядку від кількісного до якісного.

Застосуємо спосіб ланцюгових підстановок.

Розрахунки проведено для зручності в робочій таблиці (табл.10).

Таблиця 10

Показники	Фактори				Узагальнюючий показник, грн.	Вплив фактора, грн.
	Ч	Д	Т	П		
Базові	510	280	8,0	3,020	3450000	-
1) Зменшення кількості робітників, осіб	500	280	8,0	3,020	3382353	-67647
2) Зменшення тривалості робочого періоду, дн.	500	275	8,0	3,020	3321954	-60399
3) Зменшення тривалості робочого дня, год.	500	275	7,2	3,020	2989759	-332195
4) Збільшення середньогодинного виробітку робітника, грн.	500	275	7,2	3,500	3465000	+475242
Перевірка: $\Delta Q = Q_1 - Q_0 = 3465000 - 3450000 = 15000$						+15000

Отже: $\Delta Q_{ч} = -67647$ грн.; $\Delta Q_{т} = -332195$ грн.;

$\Delta Q_{д} = -60399$ грн.; $\Delta Q_{п} = +475242$ грн.

Застосуємо спосіб абсолютних різниць.

1) Вплив зменшення чисельності робітників:

$$\Delta Q_{ч} = \Delta Ч \cdot D_0 \cdot T_0 \cdot P_0 = -10 \cdot 280 \cdot 8,0 \cdot 3,020 = -67647 \text{ грн.}$$

2) Вплив зменшення тривалості робочого періоду:

$$\Delta Q_{д} = Ч_1 \cdot \Delta Д \cdot T_0 \cdot P_0 = 500 \cdot (-5,0) \cdot 8,0 \cdot 3,020 = -60399 \text{ грн.}$$

3) Вплив зменшення тривалості робочого дня:

$$\Delta Q_{т} = Ч_1 \cdot Д_1 \cdot \Delta Т \cdot P_0 = 500 \cdot 275 \cdot (-0,8) \cdot 3,020 = -332195 \text{ грн.}$$

4) Вплив збільшення середньогодинного виробітку:

$$\Delta Q_{п} = Ч_1 \cdot Д_1 \cdot T_1 \cdot \Delta П = 500 \cdot 275 \cdot 7,2 \cdot (+0,48) = +475242 \text{ грн.}$$

Застосуємо спосіб різниць відносних показників.

1) Вплив зменшення чисельності робітників:

$$\Delta Q_{ч} = \left(\frac{TP - 100}{100} \right) \cdot Q_0 = \left(\frac{98,04 - 100}{100} \right) \cdot 3450000 = -67647 \text{ грн.}$$

2) Вплив зменшення тривалості робочого періоду:

$$\Delta Q_D = \left(\frac{TP_{\cdot D} - TP}{100} \right) \cdot Q_0 = \left(\frac{96,29 - 98,04}{100} \right) \cdot 3450000 = -60399 \text{ грн.}$$

3) Вплив збільшення тривалості робочого дня:

$$\Delta Q_T = \left(\frac{TP_{\cdot DT} - TP}{100} \right) \cdot Q_0 = \left(\frac{86,66 - 96,29}{100} \right) \cdot 3450000 = -332195 \text{ грн.}$$

4) Вплив збільшення середньогодинного виробітку:

$$\Delta Q_{III} = \left(\frac{TP_Q - TP_{\cdot DT}}{100} \right) \cdot Q_0 = \left(\frac{100,43 - 86,66}{100} \right) \cdot 3450000 = +475242 \text{ грн.}$$

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: метод, методика, методологія, функціональний (детермінований) зв'язок, стохастичний зв'язок, економіко-логічні (традиційні) методи, порівняння, деталізація, баланс, балансове пов'язування, ланцюгові підстановки, індексний метод, розрахунки за допомогою відхилень, метод корегуючого коефіцієнта та часткової участі, методи диференціювання, зважених кінцевих різниць, логарифмічний та інтегральний метод оцінки факторних впливів, таблиця, рисунок, схема, діаграма.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- особливості методу економічного аналізу;
- класифікація методів обробки економічної інформації;
- взаємозв'язок понять "методологія", "методика" і "метод";
- загальний огляд економіко - логічних (статистичних) прийомів економічного аналізу;
- спосіб порівняння, особливості його використання в аналізі господарської діяльності;
- прийоми групування для вивчення взаємозв'язку між факторними та результативними показниками, вивчення тенденцій розвитку та зміни економічних явищ;
- деталізація як основа розробки факторної моделі показника, що аналізується;
- засоби графічного зображення економічних показників;
- графічний метод у дослідженні аналітичних показників;
- методи аналізу кількісного впливу факторів на зміну результативного показника.

Семінарське заняття 3-4

Тема. Економіко-математичні методи та моделі в економічному аналізі

Питання для усного опитування та дискусії

1. Економіко-математичні методи та моделі в аналізі господарської діяльності, їх класифікація і характеристика.
2. Сутність моделювання господарських операцій, процесів та економічних явищ.
3. Основні прийоми моделювання: методи подовження, розширення, формального розкладання та скорочення факторних систем.
4. Методи детермінованої комплексної оцінки господарської діяльності.
5. Евристичні методи вирішення економічних завдань.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових та ситуаційного завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання.

1. Моделі, які відображають зміну об'єкту дослідження у часі та застосовуються для перевірки гіпотез, визначення майбутніх параметрів системи (процесу чи явища), називають:
 - а) статистичними;
 - б) динамічними;
 - в) аналітичними;
 - г) алгоритмічними.

2. Моделі, в яких природа об'єкта, його фізична суть однакова як для моделі, так і для аналізованого оригіналу, називаються:

- а) фізичні;
- б) символічні;
- в) схожості;
- г) аналогові.

3. Метод, який дозволяє об'єднати в один клас (групу) елементи сукупності, які схожі між собою на основі певних ознак, називається методом:

- а) теорії ігор;
- б) кореляційно-регресійного аналізу;
- в) кластерного аналізу;
- г) моделювання.

4. Модель життєвого циклу об'єкта, яка описує процеси його існування від зародження до ліквідації, відноситься до моделей:

- а) функціонування;
- б) вартісних моделей;
- в) структури.

5. Специфічна задача лінійного програмування, яка застосовується для визначення найекономічнішого плану перевезення однорідної продукції до споживачів, називається:

- а) сітковим графіком;
- б) деревом рішень;
- в) транспортною задачею;
- г) критичним шляхом.

Завдання 2. Використовуючи відповідний метод утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель обсягу товарної продукції як добутку кількості робітників і середньорічної продуктивності праці до добутку кількості робітників і погодинної продуктивності праці.

Завдання 3. Використовуючи відповідний метод утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель продуктивності праці одного працівника як частки від ділення обсягу виробленої продукції та чисельності працівників до добутку продуктивності праці одного робітника та частки робітників в загальній чисельності працівників.

Завдання 4. Використовуючи відповідний метод утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель середньорічного виробітку одного робітника як частки від ділення обсягу виробленої продукції та чисельності робітників до добутку середньозмінного виробітку та кількості відпрацьованих змін одним робітником.

Завдання 5. Використовуючи відповідний метод утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель рентабельності основних засобів як частки від ділення прибутку на середньорічну вартість основних засобів до моделі залежності від рентабельності реалізованої продукції та фондомісткості.

Завдання 6. Використовуючи відповідний метод утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель рентабельності виробництва як добутку валового прибутку та суми середньорічної вартості основних фондів та середньорічної вартості оборотних коштів до моделі залежності від рентабельності продаж та фондомісткості і коефіцієнта оборотності оборотних коштів.

Завдання 7. Використовуючи відповідні методи утворення факторних систем (подовження, розширення, формального розкладання або скорочення), перетворити факторну модель рентабельності виробництва як добутку валового прибутку та суми середньорічної вартості основних фондів та середньорічної вартості оборотних коштів до моделі залежності від матеріаломісткості, зарплатомісткості, амортизаціомісткості продукції та фондомісткості і коефіцієнта оборотності оборотних коштів.

Методичні рекомендації до розв'язання завдань

Завдання 2-7.

Перший прийом моделювання факторної системи передбачає подовження чисельника розрахункової моделі перетворенням одного або кількох факторних показників на алгебраїчну суму складових елементів цього показника (показників):

$$y = \frac{a}{b} = \frac{c + d + f}{b} = \frac{c}{b} + \frac{d}{b} + \frac{f}{b} = x_1 + x_2 + x_3$$

Друга модифікація передбачає формальне розкладання факторної системи, тобто подовження знаменника базової факторної моделі шляхом перетворенням одного або кількох факторних показників, зазначених у знаменнику, на алгебраїчну суму відповідних складових:

$$y = \frac{a}{b} = \frac{a}{c + d + f},$$

Третя модифікація - метод розширення передбачає відповідне перетворення і чисельника, і знаменника розрахункової моделі помножуванням факторних показників на те саме значення якогось нового показника:

$$y = \frac{a}{b} = \frac{a \times c}{b \times c} = \frac{a}{c} \times \frac{c}{b} = x_1 \times x_2,$$

Четверта модифікація - метод скорочення передбачає відповідне перетворення і чисельника, і знаменника розрахункової моделі діленням факторних показників на те саме значення якогось нового показника:

$$y = \frac{a}{b} = \frac{a/c}{b/c} = \frac{x_1}{x_2}.$$

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: метод, економіко-математичні методи, модель, моделювання, кореляційний аналіз, регресійний аналіз, лінійне програмування, динамічне програмування, теорія ігор, теорія масового обслуговування, прогнозування, факторний аналіз, детермінована комплексна оцінка.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- загальний огляд економіко-математичних методів економічного аналізу;
- послідовність та етапи економіко-математичного моделювання господарських операцій та процесів;
- детерміноване моделювання та аналіз факторних систем господарської діяльності;
- методи утворення факторних систем: подовження, розширення, формального розкладання та скорочення.

Семінарське заняття 5

Тема. Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності

Питання для усного опитування та дискусії

1. Класифікація та характеристика найважливіших видів економічної інформації
2. Методи перевірки достовірності джерел інформації
3. Організація економічного аналізу на підприємствах
4. Фінансова (бухгалтерська) і статистична облікова інформація (звітна та оперативна).

Позаоблікова інформація.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових та ситуаційного завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання.

1. За місцем утворення економічна інформація поділяється на:
 - а) планову і облікову;
 - б) зовнішню і внутрішню;

- в) нормативну і облікову;
 г) нормативну і планову.
2. Перевірка якості джерел аналізу передбачає:
 а) перевірку повноти складу аналізованих показників і правильності оформлення джерел аналізу;
 б) перевірку наступності показників і методичності їх формування;
 в) перевірку взаємної погодженості показників у різних джерелах;
 г) всі відповіді вірні.
3. Перевірка інформації, яка включає розгляд правильності заповнення форм звітності і відповідності їх затвердженим стандартам, називається:
 а) логічна;
 б) рахункова;
 в) формальна;
 г) перевірка узгодженості.
4. Перевірка інформації, яка включає розгляд узгодженості показників різних форм звітності, відноситься до:
 а) логічної перевірки ;
 б) рахункової перевірки;
 в) формальної перевірки;
 г) всі відповіді вірні.
5. Звіт, який показує реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату, відображає співвідношення між економічними ресурсами підприємства та вимогами до них, а також є індикатором здатності підприємства виконувати свої зобов'язання, називається:
 а) Баланс;
 б) Звіт про рух грошових коштів;
 в) Звіт про фінансові результати;
 г) Звіт про власний капітал.

Завдання 2. За даними табл. 11 проаналізувати прибуток від реалізації та рівень рентабельності. Пропущені показники (?) розрахувати.

Таблиця 11

Фінансові результати діяльності підприємства

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1. Дохід (виручка) від реалізації, грн.	5322	6480	?
2. Податок на додану вартість, грн.	870	1080	960
3. Акцизний податок, грн.	102	-	-
4. Собівартість реалізованої продукції (товарі, робіт, послуг), грн.	3000	?	4000
5. Валовий прибуток (збиток), грн.	?	400	800
6. Рівень рентабельності, %	?	?	?

Завдання 3. Відтворіть невідомі (?) показники першого розділу Звіту про фінансові результати (табл. 12). Зробіть загальні висновки про фінансовий стан підприємства.

Таблиця 12

Фінансові результати діяльності підприємства, (тис.грн.)

Показники	2014 р	2015 р	2016 р	Відхилення 2016р. від 2014 р.	
				тис. грн	%
1	2	3	4	5	6

1. Дохід (виручка) від реалізації	20324,5	18053,2	18191,1		
2. Непрямі податки та інші відрахування з доходу	3387,4	3008,9	?		
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації	16937,1	15044,3	15159,2		
4. Собівартість реалізованої продукції	15013,6	?	16528		
5. Валовий прибуток (збиток)	1923,5	-755,7	?		
6. Інші операційні доходи	5914,4	?	509,2		
7. Адміністративні витрати	1867,4	1807	2088,3		
8. Витрати на збут	81,6	248,8	489,1		
9. Результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	5888,9	-3905,3	?		
10. Фінансові доходи	-	-	-		
11. Фінансові витрати	4,8	-	?		
12. Інші доходи	821,8	213	335,6		
13. Інші фінансові витрати	176,2	23,3	341		
14. Результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	6529,7	?	-4339,9		
15. Податок на прибуток	?	-	-		
16. Результати від звичайної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	?	?	?		
17. Надзвичайні доходи	-				
18. Надзвичайні витрати	-				
19. Чистий прибуток (+), збиток (-)	?	?	?		

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інформація, інформаційне забезпечення, показник, аналітична робота, аналітична таблиця, аналітична процедура, перевірка, фінансова звітність, статистична інформація, облікова інформація, позаоблікова інформація.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- етапи проведення економічного аналізу;
- організація аналітичних робіт на підприємстві;
- класифікація економічної інформації
- система показників та принципи побудови аналітичних таблиць;
- організаційно-інформаційна модель економічного аналізу
- узагальнення і оформлення результатів аналізу;
- основи організації комп'ютерної обробки економічної інформації для економічного аналізу.

Семінарське заняття 6

Тема 5. Види економічного аналізу

Питання для усного опитування та дискусії

1. Зміст, завдання, організація та основні джерела інформації, методи і особливості організації оперативного, ретроспективного і перспективного аналізу.

2. Внутрішньогосподарський аналіз: його зміст, завдання, основні джерела інформації, методи проведення.

3. Внутрішній і зовнішній аналіз: їх зміст, завдання, основні методи організації.
4. Функціонально-вартісний аналіз.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Дайте порівняльну характеристику фінансового та управлінського аналізу за наступними критеріями (табл.13).

Таблиця 13

Порівняльна характеристика зовнішнього фінансового та внутрішнього управлінського аналізу

Ознака	Фінансовий аналіз	Управлінський аналіз
1. Основні користувачі вихідної аналітичної інформації		
2. Об'єкт дослідження		
3. Суб'єкт дослідження		
4. Мета дослідження		
5. Основні задачі аналізу		
6. Інформаційна база дослідження		
7. Види аналізу		
8. Методи аналізу		
9. Часовий проміжок		
10. Періодичність аналізу		
11. Основні показники		

Завдання 2. Підприємство з благоустрою планує продаж декоративних насаджень в горщиках за ціною реалізації 100 грн. Розрахуйте прибуток, який одержить підприємство протягом року за умови реалізації 8000 од. горщиків декоративних насаджень. Врахуйте, що постійні витрати, які не залежать від змін обсягу продажу, становлять 200 тис. грн., а змінні витрати — 50 грн. на одиницю продукції.

Який прибуток зможе одержати підприємство за умови збільшення постійних витрат на 100 тис. грн.? Яку кількість насаджень за цих умов треба продати, щоб отримати не менше 200 тис. грн. прибутку? Ціни і змінні витрати залишаються незмінними.

Задачу вирішити аналітичним та графічним способом.

Методичні рекомендації до розв'язання завдань

Завдання 2.

Розрахунок критичної точки обсягу виробництва можна здійснити, використовуючи таку формулу:

$$T_6 = \frac{ПВ}{Ц_1 - ЗВ_1},$$

де T_6 – кількість виробленої (проданої) продукції, яка забезпечує беззбитковість (нульовий варіант);

$ПВ$ – загальна сума постійних витрат підприємства;

$Ц_1$ – ціна одиниці виробу;

$ЗВ_1$ — змінні витрати в складі одиниці виробу.

Суму прибутку, який одержить підприємство (Π) за заданої кількості виробів (K_i), підраховують за формулою:

$$\Pi = (Ц_1 * T_6) - (ПВ. + ЗВ_1 * T_6)$$

або

$$\Pi = (Ц_1 - ЗВ_1) * ZB - ПВ$$

Також можна розрахувати кількість продукції (виробів), яку треба виготовити (реалізувати) для одержання бажаної суми прибутку (Π):

$$T_6 = \frac{П + ПВ}{Ц_1 - ЗВ_1}$$

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: оперативний аналіз, ретроспективний аналіз, перспективний аналіз, внутрішній і зовнішній аналіз, функціонально-вартісний аналіз, техніко-економічний аналіз, внутрішньогосподарський і міжгосподарський аналіз, маржинальний аналіз, соціально-економічний аналіз, експрес-діагностика, витратно-ціновий аналіз, бенчмаркінг, SWOT-аналіз.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- класифікація видів економічного аналізу;
- зміст, завдання, основні джерела інформації, методи і особливості організації окремих видів економічного аналізу;
- принципи, задачі і перспективи розвитку функціонально-вартісного аналізу;
- техніко-економічний, соціально-економічний аналіз: їх зміст, завдання, основні джерела інформації, методи проведення;
- особливості організації оперативного, ретроспективного і перспективного аналізу;
- методика проведення маржинального аналізу.

Семінарське заняття 7-8

Тема. Система комплексного економічного аналізу і пошук резервів підвищення інтенсифікації та ефективності виробництва

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальна схема змісту комплексного аналізу, взаємозв'язки основних груп економічних показників.
2. Комплексний економічний аналіз як система пошуку резервів підвищення ефективності виробництва
3. Методика комплексної оцінки інтенсифікації та ефективності господарювання.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. В наступному році планується збільшити закупівлю сировини на 750 т. Для виробництва одиниці продукції фактично витрачається 5 кг сировини. Визначити можливе нарощування обсягів виробництва, використовуючи спосіб прямого рахунку розрахунку резервів.

Завдання 2. Для одержання одиниці продукції фактично витрачено 12кг сировини при нормі 10кг/од. Фактичний обсяг продукції 300тис.од. Визначити можливе нарощування обсягів виробництва, використовуючи для розрахунку резервів спосіб порівняння.

Завдання 3. Визначити резерв збільшення випуску продукції за рахунок залучення додаткової чисельності працівників та підвищення ефективності їх використання. Для розрахунків скористатись способами елімінування (табл. 14).

Таблиця 14

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на випуск продукції

Показники	За планом	Фактично
Чисельність робітників, осіб.	135	154
Продуктивність праці, тис. грн.	1200	1400
Випуск продукції (за рік), тис.грн.	162000	215600

Завдання 4. На основі показника комплексної оцінки, розрахованого методом сум, встановити результати роботи (ранги) підприємств, якщо:

- а) виробництво різних видів продукції мають однакову вагу;
 б) виробництво різних видів продукцію мають різну вагу та співвідносяться як 40,15,10,35% (табл. 15).

Таблиця 15

Рейтинговий аналіз виробництва продукції підприємств галузі

№ підприємства	ВИПУСК, ШТ.			
	Виріб А	Виріб Б	Виріб В	Виріб Г
1	137	375	170	200
2	42	628	256	190
3	129	440	165	253
4	73	537	214	125

Завдання 5. На основі наведених показників діяльності трьох споріднених підприємств, користуючись методом відстаней, розрахувати значення узагальнюючого рейтингового показника діяльності підприємств та провести їх ранжування (таблиця 16).

Таблиця 16

Рейтинговий аналіз показників діяльності підприємств галузі

№ підприємства	Рентабельність виробництва, %	Продуктивність праці, тис. грн.	Фондовіддача, грн.	Матеріаловіддача, грн.
1	38	380	1,7	20
2	43	528	2,46	19
3	29	440	1,65	25
4	33	537	2,14	13

Методичні рекомендації до розв'язання завдань

Завдання 1-3.

Кількісне визначення величини резерву (Р) – це різниця між можливим (прогнозним) рівнем досліджуваного показника (Y_m) та його фактичною величиною на поточний момент часу (Y_ϕ):

$$P = Y_m - Y_\phi.$$

Спосіб прямого рахунку застосовується для визначення резервів екстенсивного характеру, коли відома величина додаткового залучення ресурсів чи величина безумовних втрат. Можливість збільшення випуску продукції ($\uparrow Q$) в цьому випадку обчислюється як відношення додаткової кількості ресурсів або величини безумовних втрат ресурсів з вини підприємства (ΔN) до фактичних витрат на одиницю продукції (H_ϕ):

$$\uparrow Q = \frac{\Delta N}{H_\phi}$$

Резерв збільшення випуску продукції можна також знайти через фактичну ресурсовіддачу (P_B):

$$\uparrow Q = \Delta N \times P_B.$$

Спосіб порівняння застосовується для підрахунку величини резервів інтенсивного характеру, коли втрати ресурсів чи їх можлива економія визначаються в порівнянні з плановими нормами або з їх витратами на одиницю продукції на провідних підприємствах. Резерви збільшення виробництва продукції за рахунок недопущення перевитрат ресурсів в

порівнянні з нормами визначаються наступним чином:

$$\uparrow Q = \frac{\Delta H \times Q_{пл}}{H_{пл}}$$

де: $\uparrow Q$ - резерв збільшення випуску продукції, од.;

$Q_{пл}$ - плановий обсяг виробництва продукції, од.;

ΔH – виявлений резерв зменшення витрат ресурсів на одиницю продукції за рахунок впровадження досягнень науки та провідного досвіду (нат. од./виірб);

$H_{пл}$ – планова норма витрачання ресурсів на одиницю продукції з урахуванням виявлених резервів (нат. од./виірб).

Також резерв збільшення випуску продукції можна знайти через показники ресурсовідаччі:

$$\uparrow Q = \Delta H \times Q_{пл} \times P_B$$

Завдання 4-5.

Застосовуючи *метод сум*, значення показника комплексної оцінки виробничо-господарської діяльності (K_j) для кожного j -го підприємства (структурного підрозділу) розраховують як суму показників системи:

$$K_j = \sum_{i=1}^z a_{ij} * k_i,$$

де a_{ij} - індивідуальний показник ефективності діяльності підприємства (структурного підрозділу), i — порядковий номер відповідного індивідуального показника ефективності діяльності підприємства (структурного підрозділу), j — порядковий номер підприємства (структурного підрозділу), z — кількість показників у системі, k_i - коефіцієнти порівняльної значущості.

Коефіцієнти порівняльної значущості k_i необхідні для надання ваги різним показникам відповідно до їх важливості. Чим більшим є k_i , тим більш значущим є показник i .

Особливість визначення результативного узагальненого показника полягає в тому, що всі показники системи повинні мати той самий напрям. За критеріальне значення кожного показника системи (a_{ij}) для забезпечення їх тотожності можна взяти рівень виконання завдання щодо обсягу виробництва продукції, прибутку, рентабельності та інших характеристик ефективності виробництва на підприємстві. Чим вищим є значення узагальненого рейтингового показника, тим вище місце займає відповідне підприємство (структурний підрозділ).

За *методом відстаней*, значення узагальненого (рейтингового) показника ефективності визначається за формулою:

$$K_j = \sqrt{[(1-b_{1j})^2 + (1-b_{2j})^2 + \dots + (1-b_{ij})^2]}.$$

При цьому b_{ij} розраховується як відношення індивідуального показника a_{ij} ефективності діяльності підприємства (структурного підрозділу) до його еталонного значення (a_e):

$$b_{ij} = \frac{a_{ij}}{a_e}$$

Основою метода відстаней є врахування близькості об'єктів за відносними показниками до об'єкту-еталону. Тобто чим меншим є значення узагальненого рейтингового показника, тим ближче відповідне підприємство (структурний підрозділ) знаходиться до еталону, тим вище місце займає.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: системний аналіз, системний підхід, система, комплексний підхід, аналітичні та синтетичні показники, резерв, мобілізація резервів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- комплексна система оцінки економічного аналізу;
- сутність та етапи проведення системного аналізу;
- характеристика окремих блоків комплексного економічного аналізу;
- поняття та принципи пошуку резервів;
- способи пошуку резервів та способи усунення повторного підрахунку резервів.

Семінарське заняття 9-10

Тема. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт і послуг)

Питання для усного опитування та дискусії

1. Значення, завдання і джерела аналізу виробництва продукції.
2. Аналіз обсягів і динаміки виробництва продукції.
3. Аналіз асортименту та структури випуску продукції.
4. Аналіз ритмічності (рівномірності) випуску продукції (робіт і послуг).
5. Методи та показники якості продукції. Оцінка конкурентоспроможності продукції.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Дайте оцінку виконанню плану за асортиментом продукції (табл. 17). Використати чотири способи розрахунку коефіцієнту асортиментності. Порівняти результати та зробити висновки.

Таблиця 17

Аналіз виконання плану з асортименту

Вид продукції	Випуск продукції, тис.грн.			Зараховується у виконання плану, тис.грн.
	План	фактично	виконання плану, %	
А	70	80		
Б	30	30		
В	40	70		
Г	50	40		
Д	-	60		
Е	110	90		
Є	100	40		
	380	410		

Завдання 2. Проаналізуйте ритмічність випуску продукції за місяць на основі даних (табл.18). Розрахувати коефіцієнт ритмічності, коефіцієнт аритмічності та вартість обсягу продукції, виробленого з порушенням ритмічності.

Таблиця 18

Аналіз ритмічності випуску продукції

Декада місяця	За планом		Фактично		Зараховується у плановий ритм
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
1	250		240		
2	350		420		
3	400		540		

Завдання 3. Визначити виконання плану за якістю продукції, розрахувати коефіцієнт сортності (плановий та фактичний) (табл. 19).

Таблиця 19

Аналіз сортності продукції

Сорт продукції	Ціна, грн.	За планом		За фактом	
		Кількість, шт.	Сума, грн.	Кількість, шт.	Сума, грн.
I	8	7000		7800	
II	6,4	3000		3000	
III	5,6	-		1200	
Разом		10000		12000	

Завдання 4. Проаналізувати зміну обсягів та структуру виробництва основних видів продукції (послуг) (табл. 20).

Таблиця 20

Динаміка обсягу та структури виробництва основних видів продукції (послуг) на підприємстві за 2015 – 2016 рр.

Назва продукції (послуг)	2015р.		2016р.		Відхилення 2011 р до 2010 р., у %
	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	
1. Природний газ	7682,24		9528,71		
2. Газифікація	306,76		330,57		
3. Транспортування	2282,90		3481,92		
4. Будівельно – монтажні роботи	8,13		88,90		
5. Інша продукція (послуги)	36,14		47,81		
Всього товарна продукція (послуги)					

Завдання 5. Провести нейтралізацію цінового чинника величину виручки від реалізації продукції підприємства. Величина виручки від реалізації продукції підприємства залежить від двох факторів: виробництва послуг в натуральному виразі (шт.) та ціни за 1 товару. Для того, щоб виключити вплив зростання цін на показники обсягу виробництва необхідно перераховувати їх за зіставними цінами (табл.21).

Таблиця 21

Факторний аналіз виручки від реалізації послуг підприємства

Вид	план			факт			Фактичний обсяг за плановими цінами		
	ціна шт	кількість, грн.	виручка тис.грн.	ціна шт	кількість, грн.	виручка тис.грн.	ціна шт	кількість, грн.	виручка тис.грн.
A	10000	27,25		12000	30				
Б	5000	37,5		6000	39				
В	20000	25,5		20000	28				
разом	-	-		-	-				

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: обсяг виробництва, обсяг реалізації, товарна продукція, валова продукція, реалізована продукція, асортимент, структура продукції, номенклатура, ритмічність, якість, сортність, конкурентоспроможність продукції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- значення і завдання аналізу виробничої програми підприємства;
- оцінка ступеня виконання плану за показниками виробничої програми;
- аналіз структури виробленої продукції (виконання робіт, наданих послуг);
- розрахунок впливу структурних зрушень на зміну показників виробничої програми;
- аналіз конкурентоспроможності виробленої продукції (поданих послуг).

Семінарське заняття 11

Тема. Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів

Питання для усного опитування та дискусії

1. Завдання і джерела аналізу основних фондів.
2. Аналіз складу і структури основних фондів.
3. Аналіз руху і технічного стану основних фондів. Аналітичний розрахунок впливу фондоозброєності праці на кінцеві результати роботи підприємства
4. Аналіз ефективності використання основних фондів. Основні фактори, що впливають на зміну фондовіддачі й рентабельності основних фондів.
5. Аналіз ефективності використання виробничого устаткування.
6. Аналіз впливу основних фондів і ефективності їх використання на обсяг продукції (послуг).

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. За даними таблиці визначити ефективність використання обладнання і розрахувати коефіцієнти екстенсивності, інтенсивності та інтегральний коефіцієнт. Визначити вплив факторів на зміну обсягу продукції способом абсолютних різниць (табл. 22).

Таблиця 22

Факторний аналіз обсягу товарної продукції

Показник	За минулий рік	За звітний рік	Відхилення
1. Обсяг продукції, тис.грн.	35938	36036	
2. Фонд часу роботи обладнання, тис. год.	23800	23400	
3. Виробіток продукції за одиницю часу, грн.	1,51	1,54	

Завдання 2. Здійснити аналіз ефективності використання основних фондів основного виду діяльності за даними табл. 23..

Таблиця 23

Аналіз показників ефективності використання основних фондів

Показники	2015 р.	2016 р.	Відхилення, грн.	Темпи росту, %
1.Обсяг товарної продукції, тис.грн.	1599,9	1567,3		
2.Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	2658,05	2565,03		
3.Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис.грн.	1727,7	1692,9		
4.Питома вага активної частини основних фондів,%				
5.Середньооблікова чисельність робітників, осіб	53	46		
6.Сума прибутку, грн.	376	79		

7.Фондовіддача, грн.				
8.Фондомісткість, грн.				
9.Фондоозброєність, грн.				
10.Технічна озброєність, грн.				
11. Рентабельність основних фондів, %				
12. Машиновіддача, грн.				

Завдання 3. Проаналізувати зміни у величині та структурі основних засобів на кінець року порівняно з початком (за останній рік), визначити показники руху основних фондів (в цілому та по групах) (табл. 24).

Таблиця 24

Аналіз руху основних фондів

Група основних фондів	Наявність на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець року	
	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %
Промислово-виробничі основні фонди	79199,0		2308,0		302,0			
Невиробничі основні фонди	2156,5		200,1		76,0			
Всього основних фондів								

Завдання 4. Проаналізувати зміни у структурі основних засобів. Визначити величину та частку активної частини промислово-виробничих основних фондів (табл. 25).

Таблиця 25

Вартість основних засобів (за залишковою вартістю)

Найменування основних засобів	2015 р.		2016 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Виробничого призначення:	684039		764569	
будівлі та споруди	515677		486657	
машини та обладнання	158464		262114	
транспортні засоби	5171		10359	
інші	4727		5439	
2. Невиробничого призначення:	23606		21910	
будівлі та споруди	20992		19649	
машини та обладнання	1102		683	
транспортні засоби	6		4	
інші	1506		1574	
Усього	707645		786479	

Завдання 5. Здійснити розрахунок та аналіз показників руху та технічного стану основних засобів за даними табл.26.

Таблиця 26

Динаміка показників руху та технічного стану основних засобів

Показники	2015р.	2016 р.	Темпи росту, %
1	2	3	5

1. Вартість основних засобів на початок року, тис. грн.	13624,63		
2. Вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	16344,28	175674,5	
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.			
4. Сума виведених основних фондів протягом року, тис. грн.	2,32	3,23	
5. Сума введених основних фондів протягом року, тис. грн.	2395,93	3048,93	
6. Сума зносу основних фондів, тис. грн.	3291,03	4154,43	
7. Коефіцієнт зносу основних засобів			
8. Коефіцієнт придатності основних засобів			
9. Коефіцієнт оновлення основних засобів			
10. Коефіцієнт вибуття основних засобів			
11. Коефіцієнт приросту основних засобів			

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: обсяг виробництва, основні засоби, активна частина, пасивна частина, фондівіддача, фондомісткість продукції, рентабельність, фондоозброєність праці, виробниче устаткування, знос.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- аналіз забезпеченості підприємства основними засобами;
- аналітичні показники, що використовуються для аналізу руху основних фондів та їх технічного стану;
- аналітичні показники, що застосовуються для вивчення ефективності використання основних фондів;
- аналітичні показники, що застосовуються для вивчення ефективності використання виробничого устаткування;
- вплив змін структури основних фондів, їх технічного стану, ефективності використання на обсяг продукції (послуг) та інші економічні показники діяльності підприємства.

Семінарське заняття 12

Тема. Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів

Питання для усного опитування та дискусії

1. Завдання і джерела аналізу кадрового потенціалу підприємства.
2. Аналіз складу і структури чисельності працівників.
3. Аналіз руху кадрів, вивчення причин і мотивів плинності робітників підприємства.
4. Аналіз використання фонду робочого часу.
5. Аналіз динаміки, структури та ефективності витрат на персонал. Аналіз динаміки продуктивності праці. Фактори, що впливають на зміну рівня продуктивності праці

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. За даними таблиці 30 визначити суму економії чи перевитрат фонду оплати праці у зв'язку зі зміною співвідношень між темпами росту продуктивності праці та його оплати (табл. 27).

Таблиця 27

Динаміка темпів росту продуктивності праці і заробітної плати по підприємству за 2014-2016 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Темп	Темп
-----------	---------	---------	---------	------	------

				росту,% 2015 до 2014	росту,% 2016 до 2015
1. Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	1589,2	4150,2	5777,4		
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	270	2473	4112,6		
3. Фонд оплати праці, тис. грн.	409,4	943,6	1460,1		
4. Середньооблікова чисельність, осіб.	34	56	74		
5. Середній виробіток на одного працівника, тис.грн.					
6. Середньорічна ЗП одного працівника, грн.					

Завдання 2. Визначити показники руху персоналу і проаналізувати їх динаміку за два роки (табл. 28).

Таблиця 28

Дані про рух робочої сили на підприємстві

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+, -)
1	2	3	4
1.Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	835	824	
2.Прийнято працівників	126	148	
3.Вибуло працівників, всього	123	118	
з них:	3	8	
- по причині скорочення штатів;			
- за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни.	120	110	
4.Коефіцієнт обороту по прийому.			
5.Коефіцієнт обороту по звільненню.			
6 Коефіцієнт плинності кадрів.			

Завдання 3. Визначити структуру фонду оплати праці на підприємстві (табл. 29). На основі даних табл.29 та 30 розрахувати та проаналізувати динаміку середньої заробітної плати одного працівника, показники ефективності використання фонду заробітної плати.

Таблиця 29

Динаміка та структура фонду оплати праці за 2015-2016 рр.

Показники	2015р.		2016р.		темп росту, %
	абс. значення	структура, %	абс. значення	структура, %	
1	3	4	6	7	8
1. Фонд оплати праці, тис. грн.		100		100	
2. Фонд основної ЗП, тис. грн.	1436,40		1487,50		
3. Фонд додаткової заробітної плати, тис. грн.	490,80		345,80		
4. Заохочувальні та компенсац. виплати, тис. грн.	75,90		25,30		
5.Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	55	-	58		-

Показники ефективності витрат на персонал за 2015-2016 рр.

Показники	2015р.	2016р.	Зміна (+, -)
1	2	3	4
1. Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	15589,2	14150,2	
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	12270	12473,5	
3. Валовий прибуток, тис.грн.	376	79	
4. Чистий прибуток, тис.грн.	56	23	
5. Середня ЗП з фонду основної ЗП, грн.			
6. Середньомісячна ЗП з врахуванням фонду додаткової ЗП та заохочувал. і компенсаційних виплат, грн.			
7. Виробництво продукції на 1 грн. заробітної плати, грн.			
8. Виручка на 1 грн. заробітної плати, грн.			
9. Валовий прибуток на 1 грн. заробітної плати, грн.			
10. Чистий прибуток на 1 грн. заробітної плати, грн.			

Завдання 4. Проаналізувати динаміку та структуру робочого часу. Зробити висновки щодо співвідношення відпрацьованого та невідпрацьованого часу, причини зміни тощо (табл. 31).

Використання робочого часу

Показники	2015 р.		2016 р.		Зміна (+, -)
	год.	%	год.	%	
Фонд робочого часу, всього	154308	100	146136	100	-8172
Відпрацьовано часу, всього в т. ч.:	133654		125650		-8004
- надурочно	0		0		0
Невідпрацьовано часу, всього в т. ч.	20654		20486		-168
- щорічні відпустки;	9583		8939		-644
- тимчасова непрацездатність;	2736		4101		1365
- навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством;	288		240		-48
- неявки з дозволу адміністрації;	296		7206		6910
- відпустки за ініціативою адміністрації;	0		0		0
- неявки у зв'язку з преведенням на скорочений робочий день, тиждень	7751		0		7751
- простої;	0		0		0
- прогули;	0		0		0
- масові невиходи;	0		0		0

- інші причини.	0	0	0
-----------------	---	---	---

Завдання 5. Скласти баланс робочого часу одного середньоспискового робітника. Зробити висновки щодо зміни ефективного фонду робочого часу одного робітника (табл. 32).

Таблиця 32

Баланс робочого часу

Показники	2010р.	2011р.	Зміна (+, -)
1	2	3	4
Календарний фонд часу	365	365	
Кількість неробочих днів			
в тому числі: святкових	10	10	
вихідних	54	50	
Кількість календарних робочих днів			
Неявки на роботу, днів в тому числі:			
чергові та додаткові відпустки	18,9	19,4	
навчальні відпустки	0,7	0,8	
відпустки в зв'язку з вагітністю та пологами	1,2	1,3	
хвороби	10	9,5	
інші неявки, що дозволяються законом	0,3	0,2	
неявки з дозволу адміністрації	0,8	0,7	
прогули	0,2	--	
цілоденні простої	0,2	0,2	
Число робочих днів в році			
Втрати робочого часу в зв'язку з скороченням робочого дня, в тому числі	0,03	0,06	
внутрішньозмінні втрати	0,02	0,04	
пільговий час для підлітків	0,01	0,02	
Середня тривалість робочого дня			
Корисний (ефективний) фонд робочого часу одного працівника			

Семінарське заняття 13

Тема: Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів

Питання для усного опитування та дискусії

1. Завдання і джерела аналізу матеріальних ресурсів.
2. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
3. Аналіз використання матеріальних ресурсів і розрахунок впливу факторів на обсяг випуску продукції.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Визначити вплив факторів „норма” та „ціна” на зміну матеріальних витрат на виготовлення продукції „А” (табл. 33).

Таблиця 33

Аналіз впливу факторів на зміну матеріальних ресурсів в одиниці продукції «А»

Основні матеріали і сировина	За планом			Фактично			Відхилення сум
	Норма витрат, кг	Ціна за 1 кг, грн.	Сума, грн.	Норма витрат, кг	Ціна за 1 кг, грн.	Сума, грн.	

1. Клінкер	620	6,5		625	6,2		
2. Шлак	351	9		363	12		
3. Гіпс	60	2,2		40	2,5		
Разом	-	-		-	-		

Завдання 2. Визначити показники ефективності використання матеріальних ресурсів за два роки. Зробити висновки. Визначити вплив зміни величини матеріальних ресурсів та матеріаловіддачі на обсяг товарної продукції (одним з способів елімінування) (табл. 34).

Таблиця 34

Аналіз використання матеріальних ресурсів

Показник	2015 р.	2016 р.	Зміна (+, -)
1. Обсяг товарної продукції, тис. грн.	3368,2	2637,4	
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	1899,9	1308,7	
3. Матеріаловіддача, грн.			
4. Матеріаломісткість, грн.			
5. Перевитрати (+), економія (-) матеріалів за рахунок зміни матеріаломісткості, тис. грн.	-	-	
6. Зміна випуску продукції у результаті зміни її матеріаломісткості, тис. грн.	-	-	

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: обсяг виробництва, матеріальні ресурси, матеріаловіддача, матеріаломісткість, запаси, матеріальні запаси, управління запасами.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- значення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами;
- показники використання матеріальних ресурсів;
- можливості зменшення виробничих запасів і потреби в матеріальних ресурсах;
- аналітичний розрахунок впливу матеріальних затрат і матеріаловіддачі на зміну обсягу виробництва продукції.

Семінарське заняття 14-15

Питання для усного опитування та дискусії

Тема: Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

1. Основні напрямки аналізу собівартості продукції (послуг).
2. Значення і джерела аналізу доходів підприємства. Основні напрямки аналізу доходів.
3. Аналітичні показники, що використовуються під час аналізу прибутку. Аналіз рівня рентабельності.
4. Структурно-логічна модель аналізу фінансового стану.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами розрахункових завдань з питань теми заняття.

Завдання 1. Визначити можливі шляхи збільшення показника рентабельності виробництва. Для розрахунків скористатись факторною моделлю залежності рентабельності виробництва від матеріаломісткості, зарплатомісткості, амортизаціємісткості продукції та фондомісткості і коефіцієнта оборотності оборотних коштів (табл. 35).

Таблиця 35

Аналіз впливу факторів на рентабельність виробництва

Показник	2015 р.	2016 р.	Зміна, +/-
1. Рентабельність виробництва, %			

2. Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.	765999	766499	
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	349900,5	377837	
4. Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	88286,5	76750,5	
5. Величина спожитих матеріальних ресурсів, тис.грн.	44207	53554	
6. Амортизація, тис.грн.	33639	38269	
7. Витрати на оплату праці, тис.грн.	117003	134940	
8. Інші операційні витрати, тис.грн.	34790	21456	
9. Матеріаломісткість, грн.			
10. Зарплатомісткість, грн.			
11. Амортизаціємісткість, грн.			
12. Витратомісткість, грн.			
13. Фондомісткість, грн.			
14. Коефіцієнт оборотності оборотних фондів			

Завдання 2. Використовуючи фінансову звітність виробничого підприємства проаналізувати динаміку та структуру витрат підприємства, визначити показники ефективності виробництва за два роки (таблиця 36-38). Зробити висновки. (Необхідну інформацію можна знайти на офіційному сайті Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України - <http://smida.gov.ua>. Завдання виконується кожним студентом окремо та оформляється як індивідуальна робота.)

Таблиця 36

Динаміка та структура витрат
за економічними елементами за 2015 – 2015 рр.

Елементи витрат на виробництво	2015р.		2016р.		зміна	
	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. ваги, %
Матеріальні витрати						
Витрати на оплату праці						
Відрахування на соціальні заходи						
Амортизація						
Інші витрати						
Разом		100		100		-

Таблиця 37

Аналіз показників ефективності виробництва

Показники	2015 р.	2016 р.	Темп росту, %
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.			
Чистий прибуток, тис.грн.			
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.			
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.			
Вартість капіталу підприємства, тис. грн.			
Рентабельність продукції, %			
Рентабельність виробництва, %			
Рентабельність капіталу, %			

Порівняльний аналіз показників ефективності господарської діяльності

Показники	2015 р.	2016 р.	Темп росту, %
1. Товарна продукція, тис.грн.			
2. Дохід від реалізації продукції, тис.грн.			
3. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
4. Прибуток від реалізації, тис.грн.			
5. Витрати на 1грн. реалізованої продукції, грн.			
6. Чисельність працівників, осіб			
7. Продуктивність праці, грн.			
8. Величина спожитих матеріальних ресурсів, тис.грн.			
9. Матеріаломісткість, грн.			
10. Матеріаловіддача, грн.			
11. Середня вартість основних виробничих фондів, тис. грн.			
12. Фондовіддача, грн.			
13. Рентабельність основних виробничих фондів, %			
14. Коефіцієнт товарності			

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: обсяг виробництва, витрати, собівартість, фінансові результати, доходи, прибуток, збиток, фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність, ділова активність, економічний потенціал.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких питаннях:

- аналіз складу і структури собівартості продукції (послуг) за економічними елементами операційних витрат;
- факторний аналіз окремих економічних елементів витрат;
- основні фактори, що впливають на зміну доходів;
- аналітичний розрахунок впливу окремих факторів на зміну величини прибутку;
- алгоритм аналізу фінансового стану підприємства.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички прийняття управлінських рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела. При виконанні практичних завдань студенти повинні представити алгоритм вирішення задач, надати необхідні пояснення до розрахунків, зробити висновки тощо.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на практичному занятті. Питання на самостійну роботу виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Тема: Зміст, предмет і завдання економічного аналізу

1. Основні етапи розвитку економічного аналізу.
2. Становлення і розвиток економічного аналізу в Україні.
3. Характеристика сучасного стану аналітичної роботи на підприємствах країни. Проблемні питання економічного аналізу.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть значення аналізу у пізнанні економічних явищ та суспільних процесів.
2. Поясніть зв'язок аналізу і синтезу як логічних прийомів мислення з іншими розумовими операціями: абстрагуванням, узагальненням, формуванням висновків.
3. Назвіть особливості змісту економічного аналізу на макро - та мікро рівнях.
4. Визначте перспективи розвитку економічного аналізу

Практичне завдання

Завдання 1. На основі опрацювання рекомендованої літератури з теми дати характеристику базових визначень змісту економічного аналізу та його предмету (за зразком), висловити свою точку зору з цього питання (табл. 39).

Таблиця 39

Порівняльна характеристика підходів до визначення змісту та предмету економічного аналізу

Визначення змісту та предмету економічного аналізу	Автор	Повнота визначення змісту, характерні відмінності від інших визначень
1. Економічний аналіз - комплексне вивчення роботи підприємств, їх структурних підрозділів з метою об'єктивної оцінки її результатів та виявлення можливостей подальшого підвищення ефективності господарювання Предметом економічного аналізу є діяльність конкретних підприємств та її ефективність, що відображається в системі плану, обліку та звітності й інших джерелах інформації	Барнгольц С.Б.	Акцент робиться на необхідності забезпечення ефективності господарювання
2.	Баканов М.І., Шеремет А.Д.	
3.	Мних Е.В.	
4.	Савицька Г.В.	
5.	Чумаченко М.Г.	
6.	Мец В.О.	

7.	Чебан Т. М.	
8.	...	

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте основний зміст економічного аналізу як науки, методу пізнання, функції управління.
2. Охарактеризуйте предмет економічного аналізу, назвіть його відмінність від суміжних економічних дисциплін.
3. Назвіть об'єкти і суб'єкти економічного аналізу.
4. Охарактеризуйте найважливіші принципи аналізу.
5. Дайте характеристику основним категоріям економічного аналізу: показник, ресурси, фактор, резерв.

Тема: Класифікація методів та прийомів економічного аналізу. Економіко-логічні (традиційні) методи та прийоми економічного аналізу

Практичне завдання

Завдання 1. Дати характеристику найпоширеніших евристичних методів аналітичного дослідження за наступними ознаками: сфера використання методу, призначення, вирішувані задачі на етапах аналітичного дослідження. Рішення представити у вигляді табл.40

Таблиця 40

Характеристика евристичних методів, що використовуються в економічному аналізі

Евристичні методи	Сфера використання	Призначення	Вирішувані задачі
1	2	3	4
Колективні евристичні методи			
1. Метод експертних оцінок			
2. Метод Дельфи			
3. Метод “мозкового штурму”			
4. Метод колективного блокноту			
5. Ділові ігри і ситуації			
6. Кібернетичні наради			
Індивідуальні евристичні методи			
1. Морфологічний метод			
2. Метод контрольних запитань			
3. Метод інверсії			
4. Метод ідеалізації			
5. Метод асоціацій та аналогій			
6. Метод інтерв'ю			

Завдання 2. Способами елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних та відносних різниць) визначити вплив факторів на обсяг виробленої продукції. Вихідні дані наведені у табл.41, де А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі.

Аналіз впливу факторів на обсяг виробленої продукції

Показник	План	Факт
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	?	?
2. Кількість верстатів, шт.	50+А	54+А
3. Кількість днів, відпрацьованих одним верстатом, днів	226	224
4. Середньоденна продуктивність одного верстату, грн.	10,5+Б	11,9+Б

Завдання 3. Способом ланцюгових підстановок визначити вплив факторів на показник рентабельності виробництва. Вихідні дані наведені у табл. 42, де А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі.

Аналіз впливу факторів на рентабельність виробництва

Показник	План	Факт
1. Рентабельність виробництва, %	?	?
2. Валовий прибуток, тис. грн.	1200*А	1755*А
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	91300+5*Б	105600+5*Б
4. Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	26400	21300

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення терміну «метод економічного аналізу», назвіть його характерні особливості.
2. Інтерпретуйте поняття загальної та часткової методики економічного аналізу діяльності підприємства.
3. Поясніть суть і сферу використання основних груп методів і моделей в аналітичних дослідженнях.
4. Визначте суть евристичних методів та сферу їх використання в економічному аналізі діяльності підприємства.
5. Поясніть суть, значення і сферу використання прийому статистичних групувань в аналізі діяльності підприємств міського господарства.

Тема: Економіко-математичні методи та моделі в економічному аналізі**Практичне завдання**

Завдання 1. Дати характеристику окремим економіко-математичним методам аналітичного дослідження за наступними ознаками: сфера використання методу, призначення, вирішувані задачі на етапах аналітичного дослідження. Рішення представити у вигляді табл.43.

Характеристика економіко-математичних методів, що використовуються в економічному аналізі

Метод	Сфера використання	Призначення	Вирішувані задачі
1. Кореляційно-регресійний аналіз			
2. Методи прогнозування			
3. Кластерний аналіз			
4. Дискримінантний аналіз			
5. Мережеві методи планування та управління			

6. Моделі управління запасами			
7. Метод Монте-Карло			
8. Методи оптимізації			

Завдання 2. Способом ланцюгових підстановок визначити вплив факторів на показник рентабельності виробництва. Вихідні дані наведені у таблиці 44, де А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі. Для розрахунків скористатись факторною моделлю залежності рентабельності виробництва від матеріаломісткості, зарплатомісткості, амортизаціємісткості продукції та фондомісткості і коефіцієнта оборотності оборотних коштів.

Таблиця 44

Аналіз впливу факторів на рентабельність виробництва

Показник	План	Факт
1. Рентабельність виробництва, %	?	?
2. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	12000*А	17550*А
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	91300+5*Б	105600+5*Б
4. Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	26400	21300
5. Величина спожитих матеріальних ресурсів, тис.грн.	18000+7*А	16500+7*А
6. Амортизація, тис.грн.	2100	2300
7. Витрати на оплату праці, тис.грн.	17500+2*Б	19100+2*Б
8. Матеріаломісткість, грн.	?	?
9. Зарплатомісткість, грн.	?	?
10. Амортизаціємісткість, грн.	?	?
11. Фондомісткість, грн.	?	?
12. Коефіцієнт оборотності оборотних фондів	?	?

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте підходи до класифікації економіко-математичних методів.
2. Назвіть основні типи моделей.
3. Охарактеризуйте основні способи перетворення моделей.
4. Опишіть умови застосування кореляційного аналізу.
5. Розкрийте суть та значення лінійного і математичного програмування, мета та сфера його застосування.
6. Поясніть сутність стохастичних зв'язків.
7. Розкрийте суть, завдання і методику проведення рейтингового (комплексного) аналізу узагальнюючих показників діяльності підприємства.

Тема: Інформаційне забезпечення та організація аналізу господарської діяльності

Практичне завдання

Завдання 1. Дати характеристику основних форм статистичної та фінансової звітності, що відображають діяльність підприємства (за зразком). Рішення представити у вигляді табл.45.

Таблиця 45

Характеристика фінансової та статистичної звітності підприємства

Найменування форми	Індекс форми	Періодичність	Основна інформація (для яких підприємств складається, перелік розділів, основні аналітичні показники тощо)
Статистична звітність			
1. Звіт про виробництво	ІП-	Річна,	Юридичні особи, відокремлені

промислової продукції	НПП, ІП- НПП (к оротка)	коротка річна, кварталь на	підрозділи юридичних осіб, які займаються промисловими видами діяльності. Складається з одного розділу, містить показники валового випуску, товарної і відвантаженої продукції
2. Місячний звіт про економічні показники за видами економічної діяльності, що відносяться до добувної, переробної промисловості, виробництва і розподілення електроенергії, газу, тепла та води			
3. Капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів			
4. Баланс сільськогосподарської продукції за 20__ рік			
5. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 20__ рік			
6. Реалізація сільськогосподарської продукції за			
7. Звіт про обсяги реалізованих послуг			
8. Звіт про основні показники діяльності підприємства			
9. Звіт з праці			
10. Звіт про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання			
Фінансова звітність			
1. Баланс			
2. Звіт про фінансові результати			
3. Звіт про рух грошових коштів			
4. Звіт про власний капітал			
5. Примітки до річної фінансової звітності			
6. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства			
7. Баланс селянського (фермерського) господарства			

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику інформаційної бази аналітичних досліджень.
2. Назвіть принципи організації інформаційного забезпечення економічного аналізу.
3. Охарактеризуйте основні джерела інформації економічного аналізу.

4. Поясніть сутність способів перевірки достовірності інформаційної бази економічного аналізу.
5. Розкрийте роль, зміст і основні етапи організації аналітичної роботи.
6. Поясніть зміст економічного аналізу в умовах комп'ютеризації.
7. Дайте характеристику аналітичній номенклатурі, носіям аналітичної інформації та їх руху.

Тема: Види економічного аналізу та основи їх класифікації

Практичне завдання

Завдання 1. Опрацюйте Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Дайте характеристику змісту статей балансу (за зразком), відповідь представити у вигляді табл.46.

Таблиця 46

Характеристика змісту статей балансу

Назва статті	Зміст статті
<i>1</i>	<i>2</i>
Актив	
I. Необоротні активи	
Нематеріальні активи:	Відображається вартість об'єктів, які віднесені до складу нематеріальних активів згідно з відповідними положеннями (стандартами)
залишкова вартість	Наводяться окремо первісна та залишкова вартість нематеріальних активів, а також нарахована у встановленому порядку сума накопиченої амортизації. Залишкова вартість визначається як різниця між первісною вартістю і сумою накопиченої амортизації, яка наводиться у дужках.
первісна вартість	
накопичена амортизація	
Незавершені капітальні інвестиції	
Основні засоби:	
залишкова вартість	
первісна вартість	
Знос	
Довгострокові біологічні активи:	
справедлива (залишкова) вартість	
первісна вартість	
накопичена амортизація	
Довгострокові фінансові інвестиції:	
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	
інші фінансові інвестиції	
Довгострокова дебіторська заборгованість	
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	
Знос інвестиційної нерухомості	
Відстрочені податкові активи	
Гудвіл	
Інші необоротні активи	
II. Оборотні активи	
Виробничі запаси	
Поточні біологічні активи	
Незавершене виробництво	
Готова продукція	
Товари	

Векселі одержані	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	
чиста реалізаційна вартість	
первісна вартість	
резерв сумнівних боргів	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	
з бюджетом	
за виданими авансами	
з нарахованих доходів	
із внутрішніх розрахунків	
Інша поточна дебіторська заборгованість	
Поточні фінансові інвестиції	
Грошові кошти та їх еквіваленти:	
в національній валюті	
у т.ч. в касі	
в іноземній валюті	
Інші оборотні активи	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
Пасив	
<i>1</i>	<i>2</i>
I. Власний капітал	
Зареєстрований (пайовий) капітал	
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	
Капітал у дооцінках	
Додатковий капітал	
Інший додатковий капітал	
Резервний капітал	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	
Неоплачений капітал	
Вилучений капітал	
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	
Забезпечення виплат персоналу	
Інші забезпечення	
Сума страхових резервів	
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	
Залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті переможцям лотереї	
Залишок сформованого резерву на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	
Цільове фінансування	
Довгострокові кредити банків	
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	
Відстрочені податкові зобов'язання	
Інші довгострокові зобов'язання	
III. Поточні зобов'язання	
Короткострокові кредити банків	
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	
Векселі видані	
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	

Поточні зобов'язання за розрахунками:	
з одержаних авансів	
з бюджетом	
з позабюджетних платежів	
зі страхування	
з оплати праці	
з учасниками	
із внутрішніх розрахунків	
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	
Інші поточні зобов'язання	
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	

Питання для самоконтролю

1. Зробіть класифікацію економічного аналізу за видами.
2. Опишіть сутність оперативного аналізу.
3. Що являє собою перспективний аналіз, у чому його особливості?
4. Розкрийте сутність фінансово-економічного аналізу.
5. Визначте особливості управлінського аналізу.
6. Назвіть об'єкти статистико-економічного аналізу.
7. Охарактеризуйте сутність прогнозного аналізу та його основні методи.

Тема: Система комплексного економічного аналізу і пошук резервів підвищення інтенсифікації та ефективності виробництва

Практичні завдання

Завдання 1. Визначити резерв нарощування випуску продукції за рахунок збільшення закупівлі сировини на $(560+2*B)$ т та зменшення питомих витрат основного матеріалу до $(20+A)$ кг (А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі). Розрахунки здійснити двома способами.

Завдання 2. Випуск продукції у звітному році становить $(715+2*B)$ тис. од. Визначити можливе збільшення обсягу виробництва, якщо фактичне використання сировини $(7+A)$ кг/од. буде доведено до рівня норми $(6,5 + A)$ кг/од. (А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі). Розрахунки здійснити двома способами.

Завдання 3. На основі представлених показників методом відстаней здійснити рейтингову оцінку фінансово-економічного стану підприємств та провести їх ранжування (табл.47). (А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі)

Таблиця 47

Рейтинговий аналіз показників діяльності підприємств галузі

№ підприємства	Рентабельність виробництва, %	Продуктивність праці, тис. грн.	Фондовіддача, грн.	Матеріаловіддача, грн.	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів
1	8,9	340+Б	110,0	7+А	2,1
2	9,1	310+Б	99,7	6,5+А	2,5
3	10,5	320+Б	78,0	8,1+А	3,0
4	7,6	350+Б	81,5	6,9+А	1,9
5	8,7	290+Б	95,6	7,2+А	2,2

Питання для самоконтролю

1. Поясніть роль і значення системного підходу в аналізі господарської діяльності підприємства.
2. Поясніть співвідношення між поняттями «системний підхід» та «системний аналіз».
3. Дайте характеристику загальної моделі комплексного економічного аналізу.
4. Розкрийте зміст структурних елементів методики комплексного економічного аналізу.
5. Що являють собою синтетичні показники?
6. Назвіть принципи організації пошуку резервів.
7. Перерахуйте способи підрахунку резервів.
8. Наведіть приклади прямого розрахунку резервів.
9. Наведіть приклад підрахунку резервів інтенсивного характеру.

Тема: Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт і послуг)

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання.

1. Показниками, який характеризує ритмічність виробництва, є
 - а) коефіцієнт ритмічності, коефіцієнт аритмічності;
 - б) збитки від браку;
 - в) наявність понаднормативних залишків незавершеного виробництва;
 - г) наявність понаднормативних залишків готової продукції на складі.
2. Який показник не відноситься до узагальнюючих показників ефективності використання виробничих ресурсів:
 - а) фондвіддача;
 - б) собівартість одиниці продукції;
 - в) матеріаломісткість;
 - г) продуктивність праці.
3. Відношенням матеріальних витрат до вартості товарної продукції характеризується такий показник:
 - а) рівень матеріальних витрат у собівартості продукції;
 - б) матеріаловіддача;
 - в) рівень витрат на одну гривню товарної продукції;
 - г) матеріаломісткість.
4. Показник рентабельності реалізованої продукції розраховується як:
 - а) відношення собівартості реалізованої продукції до чистого доходу від реалізації;
 - б) відношення прибутку від реалізації до чистого доходу від реалізації;
 - в) відношення прибутку від реалізації до витрат на виробництво та збут продукції;
 - г) відношення валового прибутку до чистого доходу від реалізації.
5. Поняття „ліквідність активів” означає:
 - а) період, протягом якого майно підприємства повністю зношується та підлягає ліквідації;
 - б) період ліквідації майна підприємства при неплатоспроможності;
 - в) здатність їх перетворення в грошову форму.
6. Якщо норматив оборотних засобів підприємства збільшиться на 10%, то коефіцієнт оборотності оборотних коштів (за незмінного обсягу реалізації):
 - а) зменшиться;
 - б) збільшиться;
 - в) не зміниться.
7. Призначення класифікації витрат за економічними елементами:
 - а) визначення витрат на сировину, матеріали;
 - б) є основною для складання кошторису витрат на виробництво;
 - в) встановлення ціни на виріб;
 - г) розрахунок собівартості одиниці конкретного виду продукції;
8. Амортизація основних фондів – це ...:
 - а) зношення основних фондів;
 - б) витрати на утримання основних фондів;
 - в) відтворення основних фондів;

г) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість продукції, що виготовляється.

9. Актив балансу не містить такі розділи:

- а) необоротні активи;
- б) доходи майбутніх періодів;
- в) оборотні активи;
- г) власний капітал.

10. Вкажіть правильну відповідь:

- а) поняття „дохід” і „прибуток” ідентичні;
- б) поняття „прибуток” ширше від поняття „дохід”;
- в) поняття „дохід” ширше від поняття „прибуток”.

Питання для самоконтролю

1.Перечисліть показники, що характеризують виробництво і реалізацію продукції і сформулюйте їх економічну суть.

2.Перечисліть показники організаційно-технічного рівня і сформулюйте їх економічну суть.

Тема: Аналіз факторів виробництва: трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів

Завдання 1. Визначити показники руху персоналу і проаналізувати їх динаміку за два роки. Вихідні дані наведені у табл.48, де А – кількість літер в імені студента, Б – порядковий номер у журналі.

Таблиця 48

Дані про рух робочої сили на підприємстві

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+, -)
1	2	3	4
1.Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	935+А	924+А	
2.Прийнято працівників	126+Б	148+Б	
3.Вибуло працівників, всього	123+Б	118+Б	
з них:	3+Б	8+Б	
- по причині скорочення штатів;			
- за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни.	120+Б	110+Б	
4.Коефіцієнт обороту по прийому.			
5.Коефіцієнт обороту по звільненню.			
6 Коефіцієнт плинності кадрів.			

Питання для самоконтролю

1.Назвіть показники, що характеризують організацію праці на підприємстві.

2.Назвіть фактори, що впливають на зростання продуктивності праці персоналу.

Тема: Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Практичні завдання

Завдання 1. Опрацюйте Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій. Наведіть методику розрахунку основних показників, що характеризують діяльність підприємства (за зразком). Відповідь представити у вигляді табл.49.

Таблиця 49

Показники, що використовуються в економічному аналізі

Назва показника	Формула/	Умовні позначення	Нормативне
-----------------	----------	-------------------	------------

	джерело розрахунку		значення
1	2	3	4
1. Аналіз майнового стану підприємства			
Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{zn} = \frac{З_n}{OЗ_n}$, ф.1 р.1012/ ф.1 р.1011	де $З_n$ — сума зносу основних засобів; $OЗ_n$ — первісна вартість основних засобів на початок періоду.	зменш.
Коефіцієнт оновлення			
Коефіцієнт вибуття			
2. Аналіз ліквідності підприємства			
Коефіцієнт покриття			
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Чистий оборотний капітал (тис.грн.)			
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства			
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)			
Коефіцієнт фінансування			
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами			
Коефіцієнт маневреності власного капіталу			
4. Аналіз ділової активності підприємства			
Коефіцієнт оборотності активів			
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості			
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості			
Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)			
Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)			
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів			
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу			
5. Аналіз рентабельності підприємства			
Коефіцієнт рентабельності активів			
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу			
Коефіцієнт рентабельності діяльності			
Коефіцієнт рентабельності			

продукції			
6. Аналіз прибутковості			
Коефіцієнт прибутковості акцій			
Коефіцієнт дивідендного доходу			
Коефіцієнт виплати дивідендів			

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте показники фінансових результатів.
2. Назвіть групи показників фінансового стану суб'єкта господарювання.
3. Охарактеризуйте основні напрямки аналізу прибутку та рентабельності підприємства.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів. Завдання виконується студентом з початку семестру за ustalеними вимогами.

Індивідуальне завдання 1. Підготувати глосарій з ключових категорій дисципліни (не менше 30). Для укладання глосарію необхідно: розібратися у сутності кожної запропонованої категорії; у випадку наявності декількох тлумачень кожного терміну, обґрунтувати, якої саме інтерпретації дотримується студент і чому, а також обґрунтувати з чим студент не може погодитись.

Індивідуальне завдання 2. Опрацювати методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій (Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.1998).

Навести алгоритм визначення основних показників, що включені у розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства. Застосувати дану методику на прикладі досліджуваного підприємства (табл. 50)..

Таблиця 50

Показники, що використовуються в економічному аналізі

Назва показника	Формула/ джерело розрахунку	Умовні позначення	Нормативне значення
1	2	3	4
Група I. Показники оцінки майнового стану інвестованого об'єкта			
Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{zn} = \frac{З_n}{OЗ_n}$, ф.1 р.1012/ ф.1 р.1011	де $З_n$ — сума зносу основних засобів; $OЗ_n$ — первісна вартість основних засобів на початок періоду.	зменш.
....			

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Зміст економічного аналізу та його предмет.
2. Функції, завдання та цільова орієнтація економічного аналізу ринкової економіки.
3. Роль і місце економічного аналізу в управлінні підприємством.
4. Основні принципи економічного аналізу.
5. Основні категорії економічного аналізу.
6. Місце економічного аналізу в системі наук.
7. Поняття методу економічного аналізу господарської діяльності та його характерні риси.
8. Класифікація методів та прийомів економічного аналізу.
9. Прийоми деталізації.
10. Балансові методи економічного аналізу.
11. Прийоми та види групувань, що використовуються для вирішення аналітичних завдань.
12. Графічний та табличний метод у дослідженні аналітичних показників.
13. Методи елімінування у дослідженнях детермінованих факторних систем.
14. Економіко-математичні методи та моделі в аналізі господарської діяльності, їх класифікація і характеристика.
15. Сутність моделювання господарських операцій, процесів та економічних явищ.
16. Основні прийоми моделювання: методи подовження, розширення, формального розкладання та скорочення факторних систем.
17. Методи детермінованої комплексної оцінки господарської діяльності.
18. Евристичні методи вирішення економічних завдань.
19. Класифікація та характеристика найважливіших видів економічної інформації.
20. Методи перевірки достовірності джерел інформації.
21. Організація економічного аналізу на підприємствах.
22. Фінансова (бухгалтерська) і статистична облікова інформація (звітна та оперативна). Позаоблікова інформація.
23. Зміст, завдання, організація та основні джерела інформації, методи і особливості організації оперативного, ретроспективного і перспективного аналізу.
24. Внутрішньогосподарський аналіз: його зміст, завдання, основні джерела інформації, методи проведення.
25. Внутрішній і зовнішній аналіз: їх зміст, завдання, основні методи організації.
26. Функціонально-вартісний аналіз.
27. Загальна схема змісту комплексного аналізу, взаємозв'язки основних груп економічних показників.
28. Комплексний економічний аналіз як система пошуку резервів підвищення ефективності виробництва.
29. Методика комплексної оцінки інтенсифікації та ефективності господарювання.
30. Значення, завдання і джерела аналізу виробництва продукції.
31. Аналіз обсягів і динаміки виробництва продукції.
32. Аналіз асортименту та структури випуску продукції.
33. Аналіз ритмічності (рівномірності) випуску продукції (робіт і послуг).
34. Методи та показники якості продукції.
35. Завдання і джерела аналізу основних фондів.
36. Аналіз складу і структури основних фондів.
37. Аналіз руху і технічного стану основних фондів. Аналітичний розрахунок впливу фондоозброєності праці на кінцеві результати роботи підприємства
38. Аналіз ефективності використання основних фондів. Основні фактори, що впливають на зміну фондівіддачі й рентабельності основних фондів.
39. Аналіз ефективності використання виробничого устаткування.

40. Аналіз впливу основних фондів і ефективності їх використання на обсяг продукції (послуг).
41. Завдання і джерела аналізу кадрового потенціалу підприємства.
42. Аналіз складу і структури чисельності працівників.
43. Аналіз руху кадрів, вивчення причин і мотивів плинності робітників підприємства.
44. Аналіз використання фонду робочого часу.
45. Аналіз динаміки, структури та ефективності витрат на персонал. Аналіз динаміки продуктивності праці. Фактори, що впливають на зміну рівня продуктивності праці
46. Аналіз впливу трудових факторів на зміну виробничої програми підприємства.
47. Завдання і джерела аналізу матеріальних ресурсів.
48. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
49. Аналіз використання матеріальних ресурсів і розрахунок впливу факторів на обсяг випуску продукції.
50. Основні напрямки аналізу собівартості продукції (послуг).
51. Значення і джерела аналізу доходів підприємства. Основні напрямки аналізу доходів.
52. Аналітичні показники, що використовуються під час аналізу прибутку. Аналіз рівня рентабельності.
53. Структурно-логічна модель аналізу фінансового стану.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Зміст економічного аналізу та його предмет.
2. Функції, завдання та цільова орієнтація економічного аналізу ринкової економіки.
3. Задача.
Визначити вплив факторів „норма” та „ціна” на зміну матеріальних витрат на виготовлення продукції „А”.

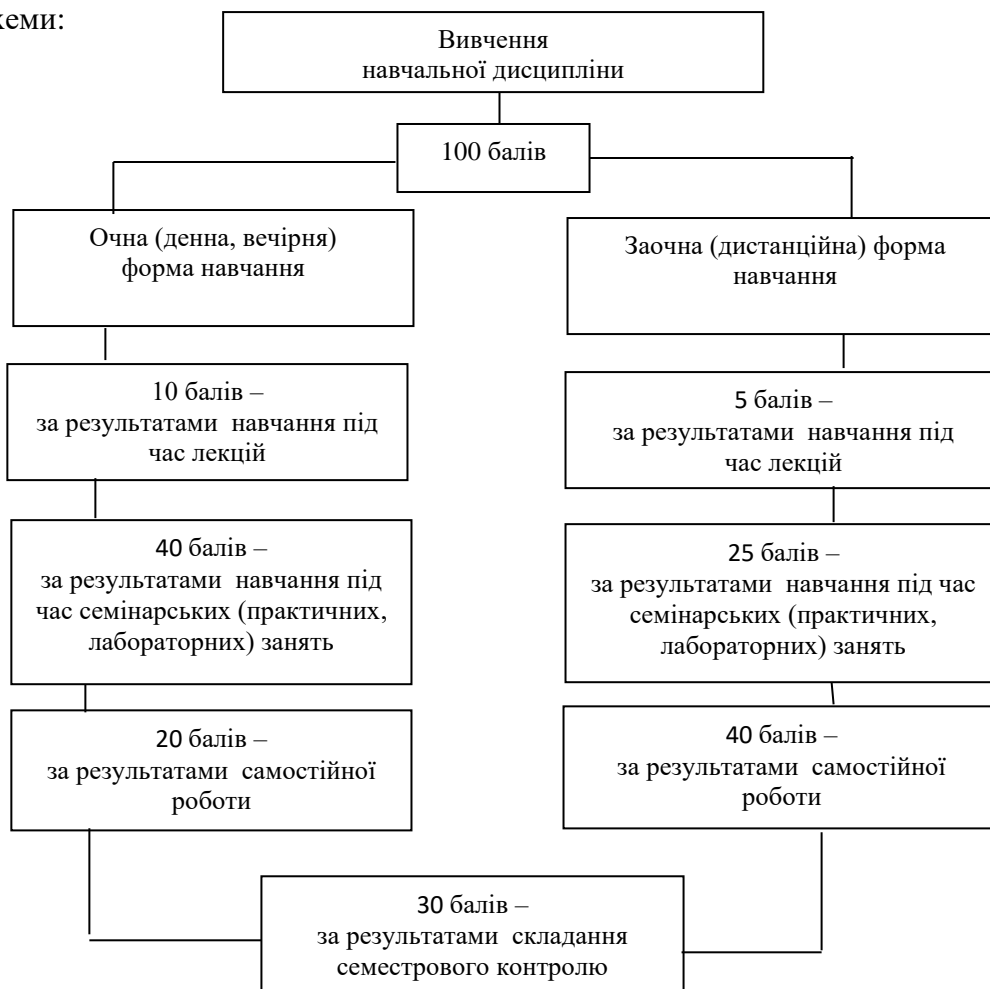
Таблиця 1

Аналіз впливу факторів на зміну матеріальних ресурсів в одиниці продукції «А»

Основні матеріали і сировина	За планом			Фактично			Відхилення сум
	Норма витрат, кг	Ціна за 1 кг, грн.	Сума, грн.	Норма витрат, кг	Ціна за 1 кг, грн.	Сума, грн.	
1. Клінкер	620	6,5		625	6,2		
2. Шлак	351	9		363	12		
3. Гіпс	60	2,2		40	2,5		
Разом	-	-		-	-		

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення восьми лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій з дисципліни «Економічний аналіз» таку кількість балів (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Розподіл балів здобутих студентом під час лекцій з дисципліни «Економічний аналіз»

№ з/п	Семестр навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	III	8	1, 3	2,5	3,7	4,9	6,2	7,4	8,7	10

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 18 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права

(затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4 Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Розподіл балів за самостійну роботу з дисципліни «Економічний аналіз»

№ з/п	10 тем	Номер теми									Усього балів
		1.	2.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	2	2	1	2	1	1	2	2	14
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6									6
	Усього балів										20

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену з навчальної дисципліни «Економічний аналіз», студент денної форми навчання може максимально одержати 30 балів.

Перерозподіл балів в межах максимально можливого одержання їх кількості за надані студентами відповіді в усній та письмовій формі відповідно на питання, тестові завдання та розв'язок задачі екзаменаційного білета, наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Розподіл балів для семестрового контролю з навчальної дисципліни «Економічний аналіз»

№ з/п	Алгоритм нарахування балів	Номер питань екзаменаційного білета / кількість балів			Разом балів
		1	2	3	
1.	Максимальна кількість балів за усну відповідь на питання екзаменаційного білета	10,0	-	-	10,0
2.	Максимальна кількість балів за письмову відповідь на тестові завдання		10,0	-	10,0
3.	Максимальна кількість балів за розв'язання задачі	-	-	10,0	10,0
	Усього балів	10,0	10,0	10,0	30,0

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. для іноземних студ. / Петряєва З.Ф.; Харківський нац. екон. ун-т імені Семена Кузнеця. Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця. 2016. 372 с.
2. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум. Навчальний посібник/ Н.Ю. Єршова, О.В. Портна. Львів, «Магнолія 2006». 2017. 312 с.
3. Данилюк М.О. Метошоп І.М., Войтків Л.С., Паневник Т.М., Буй Ю.В. Економічний аналіз: навч. посіб. ІФНТУНГ. Івано-Франківськ. 2018. 316 с.
4. Іванчук О.В. Економічний аналіз: Навчально-методичний посібник. Київ: Алерта. 2013. 568 с.
5. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт. 2015. 310 с.
6. Економічний аналіз: навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченко. Київ: КНЕУ. 2015. 556 с.
7. Козак І. І. Економічний аналіз. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2-ге вид. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2010. 217 с.
8. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу. Навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал». 2018. 452 с.
9. Міщук Г. Ю. Економічний аналіз : навч. посіб. Рівне : НУВГП. 2017. 156 с.
10. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. Київ. 2011. 630 с.
11. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.
12. Отенко В. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. Харків. : ІНЖЕК. 2015. 339 с.
13. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури». 2017. 384 с.
14. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / О. І. Дацій [та ін.]. Дніпропетровськ : Біла К.О. 2014. 235 с.
15. Шестерняк М.М. Економічний аналіз: перспективи розвитку. Економічний і соціальний розвиток України у ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації: збірник тез доповідей XV Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ. 2018. С. 233–235.
16. Шестерняк М.М. Сучасний стан розвитку економічного аналізу. Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 18 квітня 2018 р.: у 2-х т. Т. 1 / ред. кол.: ВНІЕ ТНЕУ. Тернопіль: Крок. 2018. С. 121–123.

Тема 2

1. Демченко Т. А. Методи економічного аналізу та їх особливості. // *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 2. С. 179–184.
2. Жукова О. А. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Вінн. фінанс.-економ. ун-т. Вінниця : Вінницька газета. 2012. 301 с.
3. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. , Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА. 2018. 290 с.
4. Іванченкова Л. В. Методологія моніторингу, аналізу и контролю фінансово-економічних результатів підприємств. // *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 4. С. 106–117.
5. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 236 с.
6. Цуканова В. Я. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. НАН України, Наук. дослід. центр індустріальних проблем розвитку. Харків : Інжек, 2012. 227 с.

7. Юрчишена Л. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Вінниця : Балюк І. Б. 2014. 311 с.

Тема 3

1. Данилюк М.О. Метошоп І.М., Войтків Л.С., Паневник Т.М., Буй Ю.В. Економічний аналіз: навч. посіб. ІФНТУНГ. Івано-Франківськ. 2018. 316 с.
2. Міщук Г. Ю. Економічний аналіз : навч. посіб. Рівне : НУВГП. 2017. 156 с.
3. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): навч. посібник. Київ: КНЕУ. 2016. 236 с.
4. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдасенко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
5. Проскурович О. В. Комп'ютерні технології економічного аналізу: навч. посіб. Львів : Новий Світ- 2000, 2012. 308 с.
6. Техніко-економічний аналіз: навч. посіб. / під. ред. Н.С. Поповенко, Одеса, Стандартъ, 2014. 143 с.
7. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури». 2017. 384 с.

Тема 4

1. Британська Н. Н. Аналіз ефективності виробництва засобами економічного моделювання. // Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 2. С. 90–96.
2. Вовк В. М. Метод моделей в аналізі економічних змін. // Зб. наук. пр. Вінн. нац. аграр. ун-ту. Серія: Економічні науки. 2010. Вип. 5. С. 107–111.
3. Іванієнко В. В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харків. нац. екон. ун-т. Харків : Інжек. 2012. 300 с.
4. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 236 с.
5. Поліщук Н. В. Математичні методи економічного аналізу : навч. посіб. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ВНАУ, Навч.-наук. ін-т аграр. економіки. Вінниця : ВНАУ. 2012. 267 с.
6. Череп А. В. Моделі та методи прийняття рішень в аналізі і аудиті : навч.-метод. посіб. для самостійного вивч. Дисципліни. М-во освіти і науки України, Запоріз. нац. ун-т. Київ : Кондор. 2011. 324 с.

Тема 5

1. Бобяк А. П. Формування інформаційної системи економічного аналізу власного капіталу // Статистика України. 2011. № 3. С. 34–37.
2. Довгань Л. П. Новітні зміни у фінансовій звітності та методика їх використання у теорії фінансів. // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2014. № 1. С. 148-154.
3. Козак І. І. Економічний аналіз. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2-ге вид. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2010. 217 с.
4. Лисенко А.М. Особливості складання фінансової звітності з 2013 року та їх вплив на формування алгоритму розрахунку основних показників, що застосовуються у процесі аналізу фінансового стану підприємств. // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. 2013. № 5. С. 68-73.
5. Маліков В.В. Аналіз форм фінансової звітності в контексті НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до звітності». // Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХП». 2013. № 66 (1039). С. 169- 174.

Тема 6

1. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум. Навчальний посібник/ Н.Ю. Єршова, О.В. Портна. Львів, «Магнолія 2006». 2017. 312 с.
2. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
3. Економічний аналіз і моделювання господарської діяльності підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ / М. В. Румянцев [та ін.]. Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2014. 297 с.
4. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу. Навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал».2018 .452 с.
5. Мулик Т. О. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 288 с.
6. Отенко В. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. Харків. : ІНЖЕК. 2015. 339 с.
7. Паламарчук Т. М. Економічний аналіз та методологія його проведення. Вісник ЖНАЕУ. 2016. № 2 (57), т. 2. С. 43–53.
8. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури». 2017. 384 с.
9. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій : навч. посіб. Київ. 2012. 328 с.
10. Юришина Л. В. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. ВФЕУ. ПП Балюк І.Б. : Вінниця. 2014. 312.

Тема 7

1. Аналіз господарської діяльності : теорія, методика, розбір конкретних ситуацій : навч. посіб. / Н. Г. Шпанковська, Г. О. Король, К. Ф. Ковальчук [та ін.] ; за ред. К. Ф. Ковальчука. Київ : ЦУЛ. 2012. 325 с.
2. Данилюк М.О. Метешоп І.М., Войтків Л.С., Паневник Т.М., Буй Ю.В.Економічний аналіз: навч. посіб.ІФНТУНГ. Івано-Франківськ. 2018. 316 с.
3. Іванчук О.В. Економічний аналіз: Навчально-методичний посібник. Київ: Алерта. 2013. 568 с.
4. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
5. Економічний аналіз: навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченко. Київ: КНЕУ. 2015. 556 с.
6. Козак І. І. Економічний аналіз. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2-ге вид. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2010. 217 с.
7. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури». 2017. 384 с.
8. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон . Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.

Тема 8

1. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. для іноземних студ. / Петряєва З.Ф.; Харківський нац. екон. ун-т імені Семена Кузнеця. Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця. 2016. 372 с.
2. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум. Навчальний посібник/ Н.Ю. Єршова, О.В. Портна. Львів, «Магнолія 2006». 2017. 312 с.
3. Давидов Г. М. Звітність підприємств: навч. посіб. / Г. М. Давидов, Н. С. Шалімова. 2–ге вид. Київ : Знання. 2014. 623 с.
4. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310с.
5. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу. Навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал».2018 .452 с.
6. Міщук Г. Ю. Економічний аналіз : навч. посіб. Рівне : НУВГП. 2017. 156 с.

Тема 9

1. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А.Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310с.
2. Іванченко В.О., Новіченко Л. С. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ. 2016. 164 с.
3. Іванчук О.В. Економічний аналіз: Навчально-методичний посібник. Київ: Алерта. 2013. 568 с.
4. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 236 с.
5. Мішеніна Н. В. Економічний аналіз: навч. посіб. Суми: Сум. держ. ун-т. 2014. 305 с.
6. Мулик Т. О. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 288 с.
7. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. Тернопіль, ТНЕУ. 2016. 304 с.

Тема 10

1. Бойко Д. Б. Методика аналізу фінансової стійкості підприємства за допомогою взаємозв'язку між активом та пасивом балансу / Д. Б. Бойко // Інформаційні технології, економіка та право: стан та перспективи розвитку (ІТЕП-2012). 2012. Вип. 9. С. 230–231.
2. Матвієць М. В. Проведення аналізу фінансового стану підприємств України в контексті економічної безпеки. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2010. № 4. С. 123–128.
3. Нусінов В. Я. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства з метою попередження кризи. // Управління розвитком. 2015. № 2. С. 65-71.
4. Подлевська О. М. Порівняльний аналіз методик діагностики банкрутства підприємства // Вісник НУВГП. Економіка: зб. наук. праць. Рівне : НУВГП. 2014. Вип. 1(65). С. 318-324.
5. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В.М. Яценко, О.М. Шинкаренко, Н.М. Бразілій. Черкаси: ЧДТУ. 2010. 267 с.
6. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.
7. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон . Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.
8. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. Житомир : Рута. 2012. 608 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Нормативно-правова база / Кабінет Міністрів України; Урядовий портал. Офіц. вебсайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
2. Нормативно-правові акти // Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. URL : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.
3. Статистична інформація / Офіційний сайт державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Загальноакадемічний портал наукової періодики. Національна академія наук України / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search>.

Розробник робочої програми:

Викладач дисципліни – доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук

_____ Д.А.Арзянцева

23.10.2017 року

Схвалено кафедрою менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

24.10.2017 року, протокол № 3

Завідувач кафедри _____ В.П. Синчак

24.10.2017 року

Декан факультету управління та економіки _____ Т. В. Терещенко

25.10.2017 року

Погоджено методичною радою університету 25.10.2017 року

протокол № 1.

Голова методичної ради _____ І. Б. Ковтун

26.10.2017 року

Обліковий обсяг програми – 0,58 ум. др. арк.